

A-kassernes medlemstal faldt i 3. kvartal 2009

Efter en stigning på godt 14.000 dagpengeforsikrede medlemmer i årets første halvdel er medlemstallet faldet med godt 4.000 i 3. kvartal. Vendingen i medlemstallet fra starten af 2009 – efter et kontinuerligt fald fra midten af halvfemserne – synes således hurtigt at være stoppet igen. Det viser opgørelsen over medlemstallet per 1. oktober 2009. Medlemsfaldet i LO-forbundenes a-kasser er fortsat under krisen, mens det først og fremmest er de ideologisk alternative a-kasser, der vinder frem

ANALYSE

JESPER DUE og JØRGEN STEEN MADSEN

3. kvartal 2009 synes at markere en ny vending af medlemstallet i arbejdsløshedskasserne i Danmark. Pr. 1.10. 2009 var der således 2.068.784 medlemmer (eksklusiv efterlønsmodtagere) svarende til godt 4.000 færre end ved slutningen af 2. kvartal den 1. juli. Hvor første halvår med en stigning på godt 14.000 medlemmer viste en vending af det mangeårige faldende medlemstal, ligner 3. kvartal mere en tilbagevenden til den nedadgående linie, der har været gældende siden midten af 1990'erne.

Det forøgede medlemstal i første halvår kan ses som et resultat af krisen og den dermed følgende stigende arbejdsløshed. Da arbejdsløsheden stadig stiger og ser ud til at fortsætte opad det næste år, kan det undre, at medlemstallet ikke bliver ved med at gå i samme retning. Tilbage står dog, at medlemstallet siden årsskiftet stadig er øget med godt 10.000. Da arbejdsstyrken samtidig er blevet lidt større, er a-kassernes dækningsgrad på et uændret niveau på knap 70,5 pct. Dækningsgraden er således næsten 10 pct. lavere end i midten af 1990'erne, hvor den var lige under 80 pct. (jf. Faktaboks 1).

En undersøgelse gennemført for Arbejdsdirektoratet og AK-Samvirke af Rambøll Management viser, at der for en stor del af de ikke-forsikrede lønmodtagere og selvstændige er tale om et bevidst valg. To tredjedele af de adspurgte svarer således, at de har en lav arbejdsløshedsrisiko, mens halvdelen mener, at de hurtigt kan finde et job igen, hvis de skulle blive ledige. Hvis sådanne vurderinger er realistiske, er problemet med det faldende medlemstal måske ikke så alvorligt, men spørgsmålet er om der alligevel ikke vil være mange – især blandt de unge, som det er vanskeligst at få forsikret – der under krisen vil få en ubehagelig overraskelse.

Medlemsudviklingen i a-kasserne i 2009 illustrerer fortsat (jf. Faktaboks 2) udviklingen siden midten af 1990'erne, hvor de traditionelle fagforbund under i LO også på a-kasseområdet har haft problemer med at fastholde deres position. Denne tendens er ikke ændret på trods af den samlede opgang i 2009. LO-kasserne er som helhed stadig på retur under krisen, mens det ikke mindst er de ideologisk alternative a-kasser, der har stået for fremgangen. Inden for byggeriet er der dog også for nogle

LO-kasser en mindre fremgang. Det gælder således TIB's a-kasse og Byggefagernes A-kasse.

Hvis vi alene ser på 3. kvartal, illustreres hovedtendensen tydeligt. Bag det samlede tab af medlemmer på godt 4.000 gemmer sig således et medlemsfald i LO-kasserne på mere end 5.000 og en stigning hos de ideologisk alternative a-kasser på over 2.500. For de øvrige grupper er udsvingene mindre. Siden 1995 er LO-kassernes andel faldet med en fjerdedel, mens de ideologisk alternatives kassers andel er blevet næsten fordoblet.

Det ser endda ud til, at udfordringen af de traditionelle a-kasser bliver styrket. Udover de a-kasser, der i Faktaboks 2 er rubriceret som ideologisk alternative, er der en øget konkurrence fra andre kasser – ikke mindst fra ASE, der indtil 2002 fortrinsvis var for selvstændige og ledere på højere niveau, men som siden 2002 også har søgt at kapre almindelige lønmodtagere (se noten til Faktaboks 2). I november 2009 er CA a-kasse, der hidtil har været en akademisk a-kasse med tilknytning til forbundet C3 (civiløkonomerne), gået ud i en direkte konkurrence i forbindelse med, at C3 pr. 1. januar 2010 fusioner med DJØF. Således er i tilknytning til CA a-kasse åbnet et særligt selskab, der for 50 kr. om måneden tilbyder retshjælp i konflikter om ansættelsesvilkår og dermed går de akademiske fagforeninger direkte i bedene.

Tilbuddet lanceres uden omsvøb som et alternativ til egentligt fagforeningsmedlemskab. Det er således en udfordring til dobbeltmedlemskabet: at man er medlem både af fagforening og den dertil knyttede a-kasse, der har været et afgørende kendetegn ved det danske arbejdsløshedsforsikringssystem siden starten i 1907.

Fakta om analysen

FAOS bringer en gang i kvartalet tal for udviklingen i arbejdsløsheds-kassernes medlemstal og dækningsgrad. Da det frivillige arbejdsløshedsforsikringssystem dækker både lønmodtagere og selvstændige, er begge grupper taget med, og dækningsgraden måles derfor også på hele arbejdsstyrken, dvs. både beskæftigede lønmodtagere og selvstændige samt arbejdsløse. Vi gør derved en dyd ud af nødvendigheden, idet de umiddelbart tilgængelige medlemstal, der offentliggøres på Arbejdsdirektoratets hjemmeside hver måned, ikke skelner mellem lønmodtagere og selvstændige. Siden det pr. 1. september 2002 blev muligt for alle a-kasser at blive tværfaglige, er der blevet sat fart i en proces, hvorefter flere og flere a-kasser optager både lønmodtagere og selvstændige. Det gælder således 20 ud af 29 a-kasser.

Medlemstallene offentliggøres med mindre end to måneders forsinkelse, og når vi anvender de nyeste tal fra den kvartalsvise arbejdskraftundersøgelse til målingen af dækningsgraden, kan der således gives et – set i statistisk sammenhæng – meget aktuelt billede af arbejdsløshedsforsikringens udvikling.

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er professorer og arbejdsmarkedsforskere ved forskningscenteret FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

FAOS
03.12.09

Faktaboks 1 A-kassernes organiseringsgrad 1995-2009

	1.1.1995	1.1.2001	1.1.2005	1.1.2009	1.4.2009	1.7.2009	1.10.2009
Beskæftigede	2.568.000	2.697.000	2.698.000	2.770.000	2.763.000	2.763.000	2.763.000
Arbejdsløse	214.000	153.000	170.000	153.000	177.000	180.000	180.000
Arbejdsstyrke i alt	2.782.000	2.850.000	2.868.000	2.923.000	2.941.000	2.944.000	2.944.000
Dagpengeforsikrede	2.213.800	2.190.188	2.145.370	2.058.623	2.069.116	2.072.891	2.068.784
Organiseringsgrad	79,6%	76,8%	74,8%	70,4%	70,4%	70,4%	70,3%

Kilder: AK-Samvirke, Arbejdsdirektoratet, Danmarks Statistik, Arbejdskraftundersøgelsen, og egne beregninger. Tallene fra Arbejdskraftundersøgelsen er fra det tilsvarende kvartal som medlemstallene. Dog er tallene for 1.10.2009 fra 3. kvartal, som er de nyeste tal over arbejdsstyrken.

Faktaboks 2 Dagpengeforsikrede fordelt på organisationsområder

	1.1.1995	1.1.2001	1.1.2005	1.1.2009	1.4.2009	1.7.2009	1.10.2009
LO	1.313.832 59%	1.216.631 56%	1.111.012 52%	953.473 46%	946.735 46%	941.476 45%	936.269 45%
AC	158.029 7%	193.044 9%	223.984 10%	243.127 12%	246.013 12%	248.991 12%	249.091 12%
FTF	314.421 14%	340.800 16%	349.280 16%	335.096 16%	337.521 16%	340.347 16%	338.950 16%
LH	74.850 3%	79.972 4%	76.675 4%	81.397 4%	83.007 4%	84.047 4%	84.809 4%
Ideologisk alternative	143.714 7%	161.567 7%	192.219 9%	247.794 12%	255.483 12%	258.322 13%	260.956 13%
Øvrige	208.954 10%	198.174 9%	192.200 9%	197.736 10%	200.357 10%	199.681 10%	198.709 10%
I alt	2.213.800 100%	2.190.188 101%	2.145.370 100%	2.058.623 100%	2.069.987 100%	2.072.891 100%	2.068.784 100%

Kilder: AK-Samvirke, Arbejdsdirektoratet og egne beregninger. I AC-organisationernes medlemstal er af sammenlignelighedsgrunde fortsat medregnet Ingeniørernes A-kasse, selv om forbundet per 1. januar 2009 er udmeldt af AC, og a-kassen derfor formelt skulle være henregnet under gruppen af øvrige. De ideologisk alternative a-kasser er tilknyttet organisationer, der er opstået og har udviklet sig i et erklæret modsætningsforhold til den etablerede fagbevægelse. Gruppen omfatter Danske Lønmodtageres a-kasse, Kristelig a-kasse samt Frie Funktionærer. Gruppen øvrige består af Business Danmarks a-kasse, ASE og DANA. De to sidstnævnte kasser er placeret her, fordi de oprindeligt alene er for selvstændige – herunder dog også direktører og andre virksomhedsledere – og derfor kan ses som et supplement – og ikke som et alternativ – til det eksisterende forsikringsystem. Efter den nye lov om tværgående a-kasser fra 1. september 2002 har ASE og DANA åbnet op for almindelige lønmodtagere, og på det område er de således nu på samme måde som de ideologisk alternative i direkte konkurrence med de traditionelle fagforeningers a-kasser – om end den ikke formuleres i tilsvarende ideologiske termer. Frem til 2002 var godt og vel en tredjedel af medlemmerne i både ASE og DANA lønmodtagere og arbejdsløse, hvilket dækker over den gruppe af virksomhedsledere, der var tilsluttet disse kasser. Efter åbningen for almindelige lønmodtagere er der stadig samme andel lønmodtagere og arbejdsløse i DANA, mens den er steget til næsten halvdelen i ASE. Det svarer til en stigning på omkring 20.000 medlemmer, der godt kunne rubriceres i gruppen for ”gule” eller ideologisk alternative. Ifølge ASE er kassens målgruppe først og fremmest lønmodtagere, der ikke er medlemmer af en a-kasse i forvejen. Men der appelleres samtidig helt klart til folk, der er ”trætte af fagforeninger”. ASE’s fremgang kan således ses som en direkte trussel mod de traditionelle organisationer og ikke mindst det

klassiske ”dobbel-medlemskab”, hvor man vælger den samlede pakke: den sammenknyttede a-kasse og fagforening.